

Argumenti za i protiv imigracije (u Hrvatsku): Kritička analiza uvriježenih stavova

Tado Jurić*

Sažetak

Rad analizira imigracijsku raspravu u Europi i najčešće argumente za i protiv imigracije. Zagovornici ističu nužnost i korisnost imigracije te tvrde da su migracije stalni fenomen ljudske prirode. Protivnici pak naglašavaju da 1) dolazi do gušenja cijene rada, 2) imigracija iz trećih zemalja donosi veće fiskalne troškove nego koristi, 3) dolazi do promjena nacionalne i vjerske strukture, 4) smanjuje se povjerenje u zajednici i slabi nacionalna država. Iako i zagovaratelji i protivnici imigracije iznose argumente koji zaslužuju pozornost, rasprava između njih u pravilu završava etiketiranjem te ne dovodi ni do plodne rasprave ni do kompromisa, koji je nužan u ovako osjetljivim temama — a posebice u svjetlu činjenice da je danas na svijetu, prema Gallupovu istraživanju, oko 400 milijuna ljudi spremno useliti u Europu. Najčešći ishod imigracije je formiranje etničkih zajednica i pluralizacija, i to kako u društvenom tako i političkom, kulturnom i etničkom smislu. Hrvatska se tek nalazi na početku toga izazova te je stoga ovaj rad jedna vrsta uvodne rasprave u ovu vrlo složenu temu i poticaj za daljnju raspravu, koja će u narednim desetljećima postati ključna tema oko koje će se polarizirati hrvatsko društvo.

Ključne riječi: imigracija; migracija; ilegalne migracije; integracija; politike migracija

Uvod

Već desetljećima se vodi rasprava o tom donosi li imigracija više koristi ili štete za društvo useljenja (Borjas, 2014; Caplan, 2012; Collier, 2008; Huntington, 2004). S jedne se strane ističe kako imigracija donosi bitne ekonomske koristi — fleksibilnije tržište rada, veću bazu vještina u društvu i inovacije, a s druge strane se tvrdi sve suprotno te dodaje argument o ugrozi nacionalnoga identiteta.

* Izv. prof. dr. sc. Tado Jurić, Hrvatsko katoličko sveučilište. Adresa: Ilica 242, 10000 Zagreb, Hrvatska. ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-4634-686X>. E-adresa: tado.juric@unicath.hr

Po pitanju termina *migracija* potrebno je razlikovati dva osnovna tipa: dobrovoljne i prisilne. U vezi pak s definicijom termina *migrant* postoji velika terminološka zbrka, kako u političkom, tako i javnom i akademskom diskursu. Tendencija je da sve kategorije imigranata (izbjeglice, radni migranti i iregularni migranti) budu svedeni pod isti termin *migrant*.¹ Najkraće definicije bi bile: Osobe koje migriraju iz prisilnih razloga su “izbjeglice”. “Radni migranti” su osobe koje su uselile u neku zemlju na temelju legalnih radnih ugovora. “Iregularni migranti” su osobe koje su nelegalnim načinom stupile na tlo Europske unije — time one ulaze u novu kategoriju: “osoba pod supsidijarnom i privremenom zaštitom”, odnosno postaju “tražitelji azila” (za ratne izbjeglice se ne smatra da su iregularni migranti).²

Neuspjeh europskih političkih elita da međunarodnu migraciju shvate kao vrlo složen dinamički društveni proces leži u osnovi mnogih suvremenih političkih i društvenih problema. U obzoru na pitanja migracija politički diskurs liberalnih i konzervativnih ideologija zauzima često gotovo potpuno opriječne stavove. Za političku ljevicu je (gotovo) svaka migracija dobra, a za političku desnicu gotovo uvijek loša. Stranke tzv. srednje struje u polemike se ni ne upuštaju, nego provode imigraciju. K tomu, rasprava se često usmjerava na migrante, umjesto na uzroke migracija. Izvor toga neuspjeha često je jednostrani fokus na neoklasičnim ekonomskim modelima i tumačenju migracija kroz teoriju privlačnih i potisnih faktora. Takvo viđenje dovelo je do uvjerenja da se migracija može »uključiti i isključiti kao vodena pipa« (Haas et al., 2020, 57).

No, Haas et al. (2020, 60) pokazuju da migracija može potrajati čak i kada su ekonomski i politički čimbenici koji su pokrenuli migraciju potpuno promijenjeni. Početna dinamika migracije nešto je drugačija u slučaju izbjeglica i tražitelja azila, ali su ishodi vrlo slični.

Kakav god stav o migracijama imali, najčešći je njihov ishod trajno naseljavanje znatnoga udjela imigranata i formiranje etničkih zajednica ili manjina (Haas et al., 2020, 64). Povratak u zemlju odseljenja nikada nije pravilo, nego izuzetak (u najboljem slučaju vraća se 15% iseljenika) (Jurić, 2021, 175). Stoga je prva pojava imigracije transformacija useljeničke zemlje i pluralizacija, i to kako u društvenom tako i političkom, kulturnom i etničkom smislu. Istovremeno povećana etnička raznolikost često pridonosi promjenama u ključnim političkim institucijama, poput državljanstva, i može utjecati na samu prirodu nacionalne države i nacionalnoga identiteta. Kritičari imigracije često prikazuju etničke manjine kao prijetnju javnomu redu i nacionalnomu identitetu. S druge strane se upozorava da su te manjine često stvorene procesima isključenja od strane većine ili dominantne skupine uslijed nepostojanja (kvalitetne) integracijske strategije (Mesić, 2002, 344). Upravo je stoga jedan od ključnih izazova hrvatskoga društva danas stvoriti i implementirati integracijsku strategiju u Hrvatskoj.³ Međutim, i ta je

1 Prema UN-u, migrant je svaka osoba koja boravi duže od 12 mjeseci izvan svoje domovine.

2 U ovom radu termin *imigrant* rabimo za sve tri navedene kategorije useljenika (usp. Žagi, 2023).

3 Prvi integracijsko–edukacijski program u Hrvatskoj pokrenulo je Hrvatsko katoličko sveučilište 2022. godine. Autori Integracijsko–edukacijskoga programa su A. Čartolovni, M. Togonal, T. Jurić, M. Bara, L. Mihaljević i K. Žagi (usp. HKS, s. a.).

uobičajena tvrdnja za preispitati jer tu treba imati na umu da integracijska strategija nije nekakva “svemoćna alkemija” koja će svaku skupinu jednako integrirati. Primjerice, Hrvati i Arapi u Njemačkoj su prošli kroz isti proces integracije, pa se nisu integrirali na sličan način.

Srednjoročni i dugoročni ciljevi za različite oblike migracije u Europi naprosto ne postoje, kako u vezi slobodnoga kretanja europskih građana unutar Europske unije, tako ni prema useljavanju stranih radnika i azilanata. Tu je svakako važno naglasiti da ne bi trebalo miješati migracije unutar Europske unije i migracije iz tzv. trećih zemalja, osobito s drugih kontinenata, što je u političkom i javnom diskursu čest slučaj. Stoga nisu razvijeni niti se razvijaju alati koji bi omogućili sveobuhvatnu integracijsku politiku (to pak ne znači da nema primjera članica Europske unije koje su uložile velik trud u alate i integracijske politike koji su ozbiljni i sustavni). Tek kada bi takav cjelovit koncept bio dostupan, moglo bi se jasno razumjeti iz kojih se pobuda i s kojom perspektivom provodi politika migracija u Europi.

U nastavku detaljnije razmatramo najčešće argumente koji se spominju u raspravama o pozitivnim i negativnim stranama imigracije.

1. Argumenti za imigraciju

Prije nego iznesemo argumente protiv neselektivne imigracije, pogledat ćemo koji su to argumenti koje europske vlasti i međunarodne organizacije u pravilu koriste kako bi opravdale imigraciju. Glavna argumentacija temelji se na potrebi za imigracijom zbog starenja europskoga stanovništva. Taj argument Murray (2018, 35) pokušava pobiti argumentom da će i doseljenici također ostarjeti. Međutim, autor propušta uvid da imigrantkinje iz muslimanskih zemalja imaju u prosjeku 50% višu stopu plodnosti u Europskoj uniji nego u zemljama podrijetla (što je dokazano u slučaju imigrantkinja iz Alžira, Tunisa, Maroka i Turske) (Pouvreau–Monti, 2024). Stoga imigracija itekako utječe na prosječnu dob populacije.

Drugi je uobičajeni argument da migranti znatno doprinose proizvodnom kapacitetu gospodarstva, što će se odraziti na gospodarski rast s odgovarajućim porastom poreznih prihoda. Istovremeno, one osiguravaju poboljšanje života obitelji i zajednica u zemljama podrijetla putem novčanih doznaka, pa je stoga migracija uvijek navodno obostrana korist. Međutim, dokazano je da u slučaju iseljavanja iz Hrvatske i ostatka jugoistočne Europe iseljavanje ne donosi pozitivne ekonomske efekte. Naprotiv, posljedice za zemlje podrijetla migracija su razorne, što se može jasno vidjeti na primjeru zdravstvenoga i obrazovnoga sustava (Jurić i Hadžić, 2021).

Prema Hofbaueru (2018, 186) migracije proizvode pobjednike i gubitnike, i to kako na državnoj tako i na individualnoj razini. Zemlje podrijetla migranata gube ekonomski, politički i društveno. Novčane doznake migranata članovima njihovih obitelji kod kuće ne slijevaju se u društveno potrebne investicije i institucije, nego u privatne kanale, što može biti dobitak za obitelj, ali se ne može

knjižiti kao plus za državu u cjelini — u smislu da te doznake ne pune zdravstveni i mirovinski fond, što bi bio slučaj da su iseljenici ostali u zemlji.

K tomu, ističe se da je imigracija nužnost i da Europa nema alternativu, ili kako je to sažela Michèle Tribalat (2022, 18): »Imigracijska ideologija kombinira neizbježnost fenomena i njegovu korisnu prirodu.« Taj pristup usko prati i ideologija multikulturalizma i moto “raznolikost je bogatstvo”. Nije nikada međutim jasno pojašnjeno što je to što zaista dovodi do blagostanja u takvim zajednicama. Čak naprotiv, brojne studije pokazale su suprotno. Putnam (2000) je otkrio da etnička raznolikost zapravo može smanjiti solidarnost, altruizam i međusobno povjerenje među ljudima, i to ne samo između pripadnika različitih etničkih grupa, nego i unutar vlastite etničke zajednice. Uslaner (2012) je pak doveo Putnamovo istraživanje u pitanje, ukazujući na to da do povećanoga nepovjerenja dolazi samo ako je prisutna segregacija u društvu. Ironično, studije su pokazale da imigranti koji su na tom načelu doselili u Europu u svojem krugu prijatelja ne potiču raznolikost, odnosno drže se u pravilu svojih etničkih skupina (Falzone, 2023). S druge strane je isto tako fraza “multikulturalizam je mrtvorodenče od začetka”. Suprotne poglede na multikulturalizam, kao i na raznolikost kao bogatstvo, obilježila je rasprava Kymlicke i Barryja (Barry, 2001).

Današnji vodeći pristup prema imigraciji temelji se na uvjerenju da će se većina imigranata vrlo brzo asimilirati ili integrirati u svojoj novoj domovini i da nakon razmjerno kratkoga vremena neće biti bitnih razlika između njih i domaćega stanovništva. Iz toga proizlazi zaključak da je strah od trajnih negativnih posljedica masovne imigracije potpuno neopravdan (Sesardić, 2022, 197). Prema Sesardiću, nesretno je to što oni koji ne dijele isto mišljenje i izražavaju svoju zabrinutost o imigraciji često mogu računati na to da će biti optuženi za rasizam, islamofobiju, mržnju ili fašizam.

Stav o nužnosti imigracije, primjerice u Hrvatskoj, donosi se bez razmatranja alternativa. Naime, u Hrvatskoj je prema Špoljarić et al. (2022) 47,3% neaktivnoga stanovništva (nezaposlenih je 3,5%). Na svakog zaposlenog dolazi jedna neaktivna osoba.⁴ Stoga je svakako alternativa pronaći modele (poticaje) kako motivirati neaktivno stanovništvo da se uključi na tržište rada.

Tu je važno i kritički preispitati uvriježenu tezu da je migracija oduvijek postojala. Unatoč snažnoj sugestiji aktualnih politika da je migracija uvijek bila prisutna kao ključan fenomen ljudskoga života, Hofbauer (2018, 15) pokazuje da je do 2015. godišnje svega između 0,6% i 0,9% svjetske populacije bilo pogodeno prekograničnim selidbama. Norma je kroz najveći dio ljudske povijesti bila sjedilački način života. S druge strane, istaknuti teoretičari migracija poput Haasa, Hoerdera (2010) i Badea (2018) pokazuju da je migracija inherentna ljudskom iskustvu te pretpostavljaju da će tako i ostati.

4 Neaktivne osobe su ljudi koji bi mogli raditi, ali se zbog raznih razloga ne odlučuju za uključivanje na tržište rada (riječ dakle nije o umirovljenicima ili osobama koje su spriječene za rad uslijed objektivnih razloga).

Teza o migracijama kao prirodnom ljudskom stanju posebice se provlači u službenom diskursu Europske unije. Tako primjerice navodno nema ništa novoga u tom što je 10% hrvatskih građana iselilo iz Hrvatske od ulaska zemlje u Europske unije. Međutim, analiza pokazuje da je iz Hrvatske iselilo 18% radno sposobnoga stanovništva, a istodobno je iz Njemačke, Francuske i Britanije iselilo svega 1% (Jurić, 2021, 355). Treba svakako nadodati i to da je postojanje razvijenih iseljeničkih mreža iz vremena gastarbajterske ere pridonijelo takvom intenzitetu (Jurić, 2021, 53).

Od ostalih argumenata koji se koriste kao opravdanje za imigraciju, osim fleksibilnijega tržišta rada, tvrdi se da su imigranti skloniji trajno se usavršavati u kasnijim godinama života (Pettinger, 2022). Primjerice, samo 20% britanskih građana bilo je sklono dodatno se obrazovati nakon 21 godine života, a taj je postotak kod novih imigranata iznosio 53% (CEP, 2012). Ta studija pak nije radila razliku između useljenika iz trećih zemalja i iz Europske unije. Nadalje se iznosi argument koristi za državne prihode. Imigranti naime plaćaju porez na dohodak, ali ne primaju beneficije od strane države, poput obrazovanja i mirovine, a k tomu, budući da su mladi, manje koriste zdravstvene usluge. Međutim, kod svih tih primjera treba uzeti u obzir da učinak migracije ovisi o vrsti imigranata. Prema britanskomu iskustvu, imigranti izvan Europskoga gospodarskoga prostora donose veći fiskalni trošak (Vargas–Silva et al., 2022). Stoga kritičari upozoravaju na nužnost selektivne imigracijske politike.

Imigracija nadomješćuje nedostatak određenih kvalifikacija u društvu (Pettinger, 2022), primjerice nedostatak kvalificiranih radnika kao što su medicinske sestre i liječnici. Dakako, tu se ne pita o posljedicama za emitivnu zemlju, koje se, između brojnih, ogledaju i u gubitku socijalnoga kapitala i transformacijskoga potencijala nužnoga za stvaranje uspješnije zajednice koja ne bi ovisila o emigraciji. Nadalje se navodi da migracija rješava popunjavanje nepoželjnih radnih mjesta. Naime, neke vrste poslova često je teško popuniti domaćim radnicima zbog niskih plaća ili prestiža koji se veže uz tu vrstu posla (Haas et al., 2020, 68).

Naposlijetku, tvrdi se da su ljudi koji su voljni okušati se u stranoj zemlji najambiciozniji pojedinci spremni preuzeti rizik te su stoga dinamičniji dio radne snage. Stoga je navodno veća vjerojatnost da će imigranti postati uspješni poduzetnici ili stvoriti inovativne proizvode. Američko je gospodarstvo primjer kako su imigranti osnovali brojne tvrtke bez kojih je današnje američko društvo nezamislivo. Primjerice, otac Stevea Jobsa (Apple) bio je iz Sirije. Jeff Bezos (Amazon) sin je kubanskoga imigranta. Sergey Brin (Google) ruski je imigrant (Pettinger, 2022). No, to su iznimke, a ne pravila.

Većina navedenih argumenata pokazuju da su selektivni i da ne mogu izdržati znanstvenu kritiku. Stoga ih kritičari nazivaju “imigracijskom ideologijom”. To pak ne znači da argumenti protiv imigracije, koje u nastavku prikazujemo, ne pate od istih obilježja. Za razliku pak od navedenih, argumenti protiv imigracije već su široko etiketirani u europskom javnom i političkom prostoru, pa im se osim selektivnosti pripisuje i ksenofobija, fašizam ili kvalifikacija teorija urote.

2. *Argumenti protiv imigracije*

2.1. *Ekonomski argument*

Po pitanju negativnih strana imigracije, iz ekonomskoga gledišta, posebice se ističe argument negativnoga utjecaja na plaće. Antiimigracijski tabor tvrdi da se imigracija odražava na gušenje cijene rada. Studija Dustmann et al. (2013) zaista pronalazi mjerljive negativne učinke imigracije te otkriva da povećanje od 1% imigranata rezultira smanjenjem plaća od 0,5% za najniže plaćene poslove u Velikoj Britaniji. Ipak, pokazalo se je da imigracija nema nikakav ozbiljniji utjecaj na plaće radnika s višim kvalifikacijama.

Iako zagovornici imigracije ističu pozitivan efekt na BDP, prema kritičarima imigracije, imigracija smanjuje BDP, posebice ako je obilježena useljenicima koji se ne žele uključiti na tržište rada (Pettinger, 2021). Nadalje se ističe da bi imigracija mogla dovesti do raseljavanja domaćih radnika (taj je argument važan u slučaju Hrvatske). Ako se zemlja otvori nekvalificiranoj radnoj snazi spremnoj raditi za niže plaće, domaći radnici mogu biti primorani seliti u potrazi za adekvatnom plaćom za svoj rad.

Imigracija k tomu čini pritisak na javne službe te stvara pritisak na socijalne usluge, kao što su škole, bolnice, ali i ceste i javni prijevoz, i to posebice na određenim područjima. Iako brojni dijelovi Europe pate od depopulacije, ironično, imigrante zapravo privlače prenapučena područja, gdje već žive njihovi sunarodnjaci. Imigracija može negativno utjecati i na povećanje stanarina i cijena nekretnina, povećavajući stambeno siromaštvo, kako za migrante tako i za domaće stanovništvo (Pettinger, 2022). Studija Savjetodavnoga odbora za migracije Ujedinjenoga Kraljevstva (MAC, 2018, 76) otkrila je da postoji korelacija između porasta imigracije i porasta cijena nekretnina. Naime, porast od 1% imigracije godišnje povećao je cijene za 1%.

2.2. *Argumenti protiv (neselektivne) imigracije*

2.2.1. *Argument iz straha od “zamjene stanovništva”*

Argument iz straha od “zamjene stanovništva” vrlo je kontroverzan i često spominjan u kontekstu teorija urote.⁵ Zagovornici toga pristupa sugeriraju da je oprez u vezi s mogućim negativnim posljedicama masovne imigracije znak odgovornosti. Naime, razlog za zabrinutost neupitno postoji jer rezultat tektonskih populacijskih pomicanja kakvima Europa svjedoči od 2015. godine rijetko

5 “Zamjena stanovništva” ili “zamjena migracijom” (terminologija UN-a) poznati su fenomeni u historiografiji. U svojem neutralnom značenju odnosi se na proces u kojem se jedna etnička skupina zamjenjuje drugom u nekom određenom području, a najčešće kao sredstvo rješavanja etničkih sukoba. Kao povijesni primjeri mogu se navesti primjeri Grčke i Bugarske (1919.), Grčke i Turske (1923.), deportacije tijekom Drugoga svjetskoga rata po nalogu Staljina, kao i deportacije 15 milijuna Nijemaca nakon Drugoga svjetskoga rata. Kasapović (2020) tvrdi da je i u Bosni i Hercegovini tijekom Domovinskoga rata došlo do zamjene stanovništva, odnosno “transfera stanovništva”.

tko može sa sigurnošću predvidjeti. Reprezentativno istraživanje Esipove et al. (2010) pokazuje da je danas na svijetu oko 400 milijuna ljudi spremno useliti u Europu, a istraživanje Eurobarometra (2018) jasno pokazuje zabrinutost građana Europske unije po pitanju imigracije.

Zagovornici te argumentacije (Mitterer, 2018; usp. Tausch, 2019) tvrde da je posrijedi planirana “zamjena stanovništva”, a potkrjepljenje vide u UN–ovu dokumentu *Replacement Migration*, tvrdeći da se je taj dokument pogrešno protumačio na način da svatko ima pravo na useljenje u bilo koju zemlju svijeta. Također kritiziraju to da stavlja ljudska prava iznad prava naroda na samoodređenje. Antiimigrantski tabor tvrdi da je već i sama činjenica da islamski imigranti iz afričkih i azijskih zemalja ne odlaze u bogate islamske zemlje poput Saudijske Arabije, Qatara i dr., nego (gotovo) svi žele u Europu (Tausch, 2019), dovoljan dokaz toj tezi.

Argument svoje uporište u hrvatskom slučaju pronalazi u presudi Suda Europske unije, koji je presudio da vanjske članice Europske unije moraju ponuditi izbjeglicama azil u prvoj članici u koju kroče bez vize. Prema toj tezi, domaće stanovništvo bit će zamijenjeno migracijama iz Afrike i Azije (Šterc i Komušanac, 2012), a taj je strah posebno izražen nakon velike migracijske krize 2015. godine (Eurobarometer, 2018) i ponovljen tijekom 2023. godine.

Istraživanje Komušanac i Balića (2023, 59–60) pokazalo je da u Hrvatskoj vlada percepcija da su migracije destabilizacijski i dominantno potaknut proces. Na tom argumentacijskom tragu, Šterc i Komušanac (2012) upozoravaju da šire područje jugoistočne Europe u posljednjem desetljeću pokazuje znakove supstitucije. Umjesto domicilnoga stanovništva, tim će strateški i civilizacijski važnim prostorima zbog procesa supstitucije početi dominirati “drugi” (Šterc i Komušanac, 2012, 703). Proces je u početnoj fazi i uglavnom se odnosi na radnu snagu i vlasništvo nad nekretninama i tvrtkama. Ti će se procesi vjerojatno intenzivirati i ubrzati budući da se odvijaju u uvjetima nepostojeće selekcijske politike i nepostojanja bilo kakvih populacijskih koncepata.⁶

Greenhill (2010) u tom kontekstu naglašava da se migracije koriste kao sredstvo osvajanja novih područja. Autorica pokazuje da je ta netipična vrsta ratovanja pokušana 64 puta u razdoblju od 1951. do 2006. godine, u kojima su “migracija kao oružje” ili migranti korišteni kao “demografska bomba”.

Bilandžić naglašava da migracije danas imaju drugačiji status nego prije kada su bile socijalno ili ekonomsko pitanje. One su sada sigurnosno pitanje, što znači da ih se shvaća kao prijetnju opstojnosti državama i društvima. K tomu, događaju se u sklopu globalizirane dimenzije i političke strategije političkoga islama ili

6 U kontekstu argumenta iz straha od ilegalnih migracija Štenta (2019) spominje da bi se ilegalne migracije mogle odraziti i na turističku sezonu u Hrvatskoj, koja bi, uslijed preusmjerenja samo manjega dijela ilegalnih migracijskih ruta preko turističkih krajeva, mogla proizvesti takav osjećaj nesigurnosti da bi odbila brojne potencijalne turiste. Prema Juriću (2021, 479), ako ni zbog čega drugoga, onda barem zato što su naseljena područja jedan od glavnih jamaca sigurnosti vanjskih granica Europske unije sama Europska unija ne bi trebala biti zainteresirana za depopulaciju svoje periferije. Naime, postoji uzročno–posljedična veza između povećanoga iseljavanja s periferije Europske unije i povećanih ilegalnih migracija.

islamizma, a u kontekstu sukoba Zapada i niza muslimanskih država (Badanjak, 2023). Prema Bilandžiću, »ako pogledamo Zapadnu Europu u posljednjem desetljeću, svi teroristički udari bili su vezani uz migrante [...] gotovo svi su bili slučajevi domaće radikalizacije« (Badanjak, 2023). Međutim, važno je naglasiti da migranti ukupno nisu teroristi (Somin, 2022) i da takvo generaliziranje proizvodi iznimno loš učinak.

Prema Schmidtu (2015) za “demografsku zamjenu” prvenstveno je odgovoran intelektualni i kulturni postmoderni pokret koji je stvorio kulturne preduvjete za taj proces. Nadasve pripremljen je teren da se takav razvoj shvati kao izraz društvenoga napretka. Navodno je cilj postmodernizma da ljudi osjećaju kako nije ostalo ništa za što bi bilo vrijedno boriti se. U takvom svjetonazoru, prema Mršiću (2015) pojedinac se ne treba nigdje osjećati vezan. Potrebe kapitala su takve da jednog te istog radnika jedan dan trebaju u Zagrebu, a drugi u Parizu. Cilj je da pojedinac nigdje ne pusti “korijenje”, da nema povezanost ni s kojim prostorom, kao ni ljudima, upravo kako bi bio u svakom trenutku mobilan, ali i zamjenljiv. Streeck (2021, 538) proširuje tu tezu tvrdeći da je na djelu proces koji za cilj ima dokinuti ili barem oslabiti nacionalne države, kako one ne bi mogle same brinuti za prostor i za svoje ljude. Prema Dijanovićem tekstu, narod će propasti ako se ne reproducira ali država neće propasti — država uvijek ima rješenje u useljavanju (Dijanović, 2018). Državu navodno nije briga tko živi na njezinu teritoriju, bitno je samo da se porezi uplaćuju.

Murray (2018, 12) također spominje tu argumentaciju te smatra da je potrebno razgraničiti motive imigranata na one koji dolaze zaista iz humanitarne potrebe od onih koji su zapravo ekonomski migranti. Također naglašava da Europljani trebaju biti svjesni svojih ograničenja i ograničenja Europe te da imigracija u milijunskim iznosima kakvu doživljava Europa nakon 2015. godine može potpuno promijeniti izgled Europe.

Domingo (2020) uzrok takvim pristupima vidi u simplifikiranju pomoću kojega se pokušava kompleksne procese povezane s evolucijom društava olako tumačiti zavjerama, tražeći krivce. Oltmer (2012) također odbacuje tu teoriju, argumentirajući da bi za takvo što morao postojati deklarirani cilj određene države te silna logistika, ali i nasilje.

2.2.2. *Argument iz prava na samoodređenje*

Zagovornici pozicije “prava na samoodređenje” tvrde kako samoodređenje povlači pravo zajednice na kontrolu vlastitoga članstva, te vrlo ograničene dužnosti prema migrantima (Miller, 2012, 258). Iz navedenoga slijedi da suverene države imaju moralno pravo kontrolirati imigraciju, te odbiti useljenje imigrantima. Toj poziciji suprotstavljene su pozicije čiji se nositelji zalažu za otvorene granice te se uglavnom pozivaju na ljudsko pravo migranata na slobodu kretanja i otvorene granice u funkciji ostvarenja veće razine globalne pravednosti i smanjenja globalnoga siromaštva (Crnko, 2023).

Zastupnici toga stajališta podržavaju ideju posebnih obveza i odgovornosti prema sunarodnjacima (Gibney, 2004, 47). To znači da je u načelu moralno prihvatljivo rezervirati određene dužnosti za neke pojedince. Najintuitivniji su primjeri posebne dužnosti prema članovima obitelji, gdje specifičan odnos između članova daje povod za određene odgovornosti. Primjerice, u slučaju oružane agresije na Hrvatsku punoljetni državljani obvezni su odazvati se mobilizaciji, a za tražitelje azila i strane radnike to nije obvezujuće. Zagovornici konvencionalnoga stajališta posebno naglašavaju da ne postoji univerzalno ljudsko pravo na imigraciju te da ono ni ne može biti uspostavljeno kao osnovno ljudsko pravo.

Taj argument naišao je na oštru kritiku (Vossen, 2014; Laegaard, 2013; Carens, 2018), koja varira od minimiziranja važnosti samoopredjeljenja kada se suprotstavlja interesima za migraciju do tvrdnji da je argument temeljen na samoopredjeljenju proizvoljan i kontraproduktivan, ili da mu nedostaju dodatni elementi za utemeljenje prava na isključivanje. Crnko (2023, 32) naglašava da je u takvoj argumentaciji riječ o tzv. distributivnoj pravdi.

2.2.3. *Argument niske socijalne mobilnosti kao zaprjeka integraciji*

U vezi s temom neselektivne imigracije i brzine integracije imigranata iz tzv. trećih zemalja, prema Sesardiću (2022, 199) nužno je prvo započeti razmatranje sličnoga pitanja u vezi s domicilnim stanovništvom. Stoga je prvo pitanje koliko je zapravo visoka socijalna mobilnost unutar pojedinih država.

Clark (2014a) je tijekom nekoliko generacija pratio promjene u socijalnom statusu ljudi koji su nosili rijetka prezimena. Ako je postotak ljudi s takvim prezimenima u određenom povijesnom trenutku bio znatno veći među društvenom elitom nego u općoj populaciji, želio je utvrditi koliko vremena je prošlo prije nego što su ti ljudi s tim prezimenima izgubili svoj elitni status i postali prosječni. Odgovor koji je dobio iznenadio je sve: taj je proces obično trajao između deset i petnaest generacija, što je otprilike između 300 i 450 godina. Slični rezultati dobiveni su i za obitelji koje su pripadale nižim socijalnim slojevima. I one su s vremenom postizale prosječan socijalni status, ali i taj proces bio je vrlo spor (Sesardić, 2022, 200). Drugim riječima, međugeneracijska korelacija po statusu bila je izuzetno visoka: sina je često pratio socijalni status oca (Clark, 2014b).

Prema Clarku je stoga društvena mobilnost puno sporija nego što se uobičajeno percipira. Clark (2014a) dokazuje i da je njegova teorija o niskoj socijalnoj mobilnosti empirijski utemeljenija od dominantne teorije, koja sugerira da se socijalni status gubi puno brže. Ili drugim riječima, u neoliberalizmu bogatstvo se u pravilu ne stječe, nego nasljeđuje, kao i socijalni status. Ta spoznaja pak duboko dovodi u pitanje vladajuću predodžbu o tom kako je u suvremenim kapitalističkim zemljama riječ o društvu bez klasa, u kojem se svatko uspinje na društvenoj ljestvici prema svojim sposobnostima (teza Ulricha Becka, 1986).

Clark procjenjuje da se 50% do 60% varijacije u ukupnom društvenom statusu određuje našim precima. Na pitanje sugerira li to da pojedinci nemaju kontrolu nad ishodima svojih života Clark (2014a) odgovara da u modernim društvi-

ma uspjeh i dalje ovisi o individualnom naporu, ali da njegove spoznaje idu protiv uobičajenoga uvjerenja da je modernost, posebno kapitalizam, smanjila utjecaj podrijetla na izgledu u životu pojedinca.

Clark, međutim, ne zagovara ograničavanje useljenja prema određenim etničkim grupama. On ističe važnost provođenja selektivne imigracijske politike koja će spriječiti nastanak nove društvene skupine koja bi se mogla smatrati “marginaliziranom klasom” te stoga dugo ostati na nižoj društvenoj razini i posljedično predstavljati dugotrajni izvor frustracija, nestabilnosti i socijalnih tenzija. Zaključno, autor poručuje da ni SAD ni Europa nisu iznimne po svojoj stopi socijalne mobilnosti. One ne mogu provesti nikakvu posebnu alkemiju nad ugroženim stanovništvom bilo kojega društva kako bi transformirale njegove životne vrijednosti (Clark, 2014a). Prema autoru, u kontekstu toga argumenta, useljenici koji dolaze s višim socijalnim statusom više će biti motivirani za integraciju (poput liječnika, inženjera i sl.) od osoba s nižim statusom (kojima nedostaje poticaj uslijed niskoga statusa).

2.2.4. *Argument utjecaja predaka*

Najčešći motiv za emigraciju ekonomske je prirode (Keeley, 2009). Međutim, ona proizlazi i iz različitih stupnjeva razvijenosti različitih zemalja, odnosno slabosti države i njezinih institucija (Jurić, 2021, 490). Ključno je pitanje koje se u tom kontekstu postavlja: Što najviše utječe na te razlike između zemalja? Je li to zbog geografskih karakteristika, kulture, institucija ili razlika među ljudima? Zašto su neke zemlje danas ekonomski i institucijski uspješne, a druge nisu?

Sesardić (2022, 203) ukazuje na članke koji sugeriraju to da je ljudski faktor važniji od prirodnih čimbenika poput klime, geografije i prirodnih resursa. Umjesto da se gleda na korelaciju između ekonomske razvijenosti raznih geografskih regija u dvama izabranim vremenskim trenucima, fokus može biti prebačen na uspoređivanje ekonomske uspješnosti neke današnje zemlje i uspješnosti regije od prije 500 godina u kojoj su živjeli predci većine današnjih stanovnika dotične zemlje (Putterman, 2012, 245). Primjerice, današnji SAD, Kanada, Australija i Novi Zeland ekonomski su visoko razvijene zemlje, kao što je uostalom 1500. bila i Engleska, zemlja predaka većine stanovnika spomenutih suvremenih zemalja (Putterman, 2012, 245).

Comin et al. (2010, 84) potvrdili su Putterman–Weilovu (2010) tezu da »povijest naroda ima veću važnost nego povijest regija«, koja kazuje da su »Europljani neupitno ponijeli nešto sa sobom — ljudski kapital, kulturu, institucije, ili nešto drugo — što je podignulo razinu dohotka u Amerikama, Australiji, Maleziji i drugdje.« Od brojnih recentnih radova koji zastupaju slično stajalište zaključak je Jamesa Anga u tom duhu: »Ovi nalazi sugeriraju da zemlja koja ima više predaka koji su živjeli na prosperitetnim mjestima ima danas tendenciju imati bolje institucije, čime se naglašava činjenica da je prijenos znanja migracijom odigrao veliku ulogu u poboljšanju institucionalnog razvoja« (Sesardić, 2022, 206).

Ono što proizlazi iz svih istraživanja toga tipa to je da postoji snažna povezanost između prisutnosti većega broja određenih etničkih grupa u populaciji i dugoročne ekonomske uspješnosti. Te etničke skupine obično potječu iz Europe i istočne Azije (Sesardić, 2022, 206). Taj rezultat stoga naglašava ograničenu sposobnost okoline da oblikuje ponašanje ljudi iz različitih kultura.

2.2.5. *Argument iz pozicije socijalnih sustava*

Argument iz pozicije socijalnih sustava najčešće se fokusira na iregularne migrante te se odnosi na proizvodnju nepravde u društvu, odnosno nerazmjerni tretman iregularnih migranata i građana Europske unije. Tvrdi se da su iregularni migranti nagrađeni za svoj (ilegalni) dolazak u Europsku uniju direktnim ulaskom u socijalne sustave Europske unije, a brojni građani Europske unije imaju percepciju da su od istih socijalnih sustava, zbog visine mirovine koju primaju, prevareni. Naime, priznavanje statusa azila osobi omogućuje ravnopravnost u svim sustavima socijalne sigurnosti, bez prethodnoga sudjelovanja u sustavu solidarnosti. Ilčić je primjerice u tom kontekstu u Europskom parlamentu ukazao na paradoks da se po azilantu u Europskoj uniji predviđa 20.000 eura godišnje izdvajanja, a hrvatski umirovljenici, primaju godišnju mirovinu od oko 5 tisuća eura (Ilčić, 2023).

S druge pak strane, Matos (2021) argumentira da nacionalni proračuni članica Europske unije postaju sve više ovisni o poreznim doprinosima imigranata, poglavito stranih radnika. Primjerice, Hrvatska trenutačno broji oko 250.000 stranih radnika (stvaran broj se ne zna) (Jurić, 2023). Ako ipak počnemo od te brojke, država svake godine u svoj mirovinski i zdravstveni fond primi za zdravstveno i mirovinsko osiguranje stranih radnika u visini oko 1 milijarde kuna (oko 135 milijuna eura). Međutim, prema Hrvatskomu zavodu za mirovinsko osiguranje, strani državljani mogu ostvariti pravo na mirovinu u Hrvatskoj samo u slučaju ako su ostvarili minimalno 15 godina mirovinskoga staža u Hrvatskoj (HZMO, s. a.). Budući da većina njih (oko 2/3) ipak napusti Hrvatsku već nakon jedne do dvije godine, bilanca je za državu pozitivna (dobit od gotovo milijardu kuna godišnje). K tomu, budući je riječ o mladem stanovništvu, oni ne opterećuju ni zdravstveni sustav.

Zaključno, kritičari imigracije u svojim ekonomskim analizama jasno pokazuju da dugoročno naseljeni imigranti na nacionalnoj razini troše više javnih sredstava nego što doprinose. Slično je primjerice utvrdio ugledni ekonomist Hans-Werner Sinn (2007) u slučaju Njemačke.

Sve navedeno moglo bi se u svrhu preglednosti sažeti u sljedećoj tablici, uz napomenu da nisu iscrpljene sve perspektive ove složene teme.

Tablica 1. Pozitivne i negativne strane imigracije
Table 1. Positive and negative sides to immigration

Pozitivne	Negativne
Povećani ekonomski rast	Potencijalni pad realnih plaća, posebno za nisko kvalificirane domaće radnike
Fleksibilnije tržišta rada	Povećava se pritisak na javne usluge poput zdravstva i obrazovanja
Popunjavanje nepopularnih poslova	Povećavaju se troškovi stanovanja
Pribavljanje kvalificiranih radnika, poput medicinskih sestara i liječnika	Pada BDP po glavi stanovnika
Potencijalni poduzetnici	Smanjenje povjerenja u zajednici
Njega za stariju populaciju	“Zamjena stanovništva”
Veća kulturna raznolikost	Poništavanje nacionalne države
Migracije su “prirodno ljudsko stanje” i stoga ih treba pozdraviti	Porast kriminaliteta
	Promjena nacionalne i vjerske strukture populacije
	Europske unije (jer imigrantkinje iz muslimanskih zemalja imaju u prosjeku 50% višu stopu plodnosti u Europskoj uniji nego u zemljama podrijetla)
	Imigranti iz trećih zemalja donose veći fiskalni trošak (stoga je nužna selektivna imigracijska politika)

Zaključak

Glavna argumentacija za imigraciju temelji se na potrebi za radnom snagom zbog starenja europskoga stanovništva te se prikazuje kao nužnost. Drugi je uobičajeni argument da je imigracija obostrano korisna (novčane doznake). Tako se kombinira neizbježnost fenomena i njegova korisnost. Pri tomu se pak ne uzima u obzir posljedice za zemlje podrijetla migracija, koje su razorne. Nadalje, ne sagledavaju se alternative imigraciji, poput motiviranja za povratak na tržište rada neaktivnoga stanovništva, kojega je u Hrvatskoj 47,3%. Stoga smo taj pristup u radu nazvali imigracijskom ideologijom, jer ne preispituje nužnost i korisnost imigracije niti daje objašnjenje zašto bi etnička i kulturna raznolikost trebala biti isključivo slavljenja.

Kritičari kao negativnu stranu imigracije posebice ističu gušenje cijene rada te tvrde da dugoročno naseljeni imigranti na nacionalnoj razini troše više javnih sredstava nego što doprinose. Nadalje se kritizira vodeći pristup prema imigraciji temeljen na uvjerenju da će se većina imigranata vrlo brzo asimilirati u svojoj novoj domovini i da nakon razmjerno kratkoga vremena neće biti bitnih razlika između njih i domaćega stanovništva. Posebice problematičnim smatraju to što imigracija dovodi do općega smanjenja povjerenja unutar društva. Također naglašavaju da integracija u pravilu ne uspijeva.

Kritički pristup naglašava da suvremene migracije imaju drugačiji status nego prije kada su bile socijalno ili ekonomsko pitanje. One su sada i sigurnosno pi-

tanje, što znači da ih se shvaća kao prijetnju opstojnosti državama i društvima u koja dolaze. Iz toga proizlaze i određeni kontroverzni stavovi, poput onoga o zamjeni stanovništva. Također se tvrdi da je namjera imigracije zapravo poništiti nacionalne države, a da iza svega toga stoji krupni kapital i multinacionalne korporacije. Taj je pak pristup, osim etiketiranja teorijom urote, osporavan i na način da pokušava vrlo složene demografske procese suviše pojednostaviti. Nadalje, kritičari naglašavaju da imigranti izvan Europskoga gospodarskoga prostora donose veći fiskalni trošak, pa se upozorava na nužnost selektivne imigracije. Čest je argument i da imigrantkinje iz muslimanskih zemalja imaju u prosjeku 50% višu stopu plodnosti u Europskoj uniji nego u zemljama podrijetla, što će prema projekcijama ozbiljno promijeniti nacionalnu i vjersku strukturu populacije Europske unije (posebice zapadnih zemalja) do sredine stoljeća.

Većina argumenata, kako zagovaratelja tako i protivnika imigracije, pokazuju da su selektivni i da ne mogu održati znanstvenu kritiku. Iako i zagovaratelji i protivnici imigracije iznose i argumente koji zaslužuju pozornost, rasprava između njih u pravilu završava etiketiranjem te ne dovodi do kompromisa, koji je nužan u tako osjetljivim temama — a posebice u svjetlu činjenice da je danas na svijetu, prema Gallupovu istraživanju, oko 400 milijuna ljudi spremno useliti u Europu.

Kakav god stav o imigraciji imali, najčešći njihov ishod je formiranje etničkih zajednica ili manjina i pluralizacija, i to kako u društvenom tako i političkom, kulturnom i etničkom smislu. Hrvatska se tek nalazi na početku toga izazova te je stoga ovaj rad jedna vrsta uvodne rasprave u ovu vrlo složenu temu i poticaj za daljnju raspravu, koja će u narednim desetljećima postati, po našem mišljenju, ključna tema oko koje će se polarizirati hrvatsko društvo.

Literatura

- Badanjak, Iva (2023). U zapadnoj Europi svi teroristički udari bili su vezani uz migrante. Hrvatska? Ne može se reći da nismo ugroženi. *Jutarnji list*, 30 listopada. <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/u-zapadnoj-europi-svi-teroristicki-udari-bili-su-vezani-uz-migrante-hrvatska-ne-moze-se-reci-da-nismo-ugrozeni-15389233> (21.5.2024.)
- Bade, K. J. (2018). Historische Migrationsforschung [2002]. *Historical Social Research*, Supplement, 30, 206–226.
- Barry, Brian (2001). *Culture and Equality: An Egalitarian Critique of Multiculturalism*. Cambridge, MA: Harvard University.
- Beck, Ulrich (1986). *Risikogesellschaft: Auf dem Weg in eine andere Moderne*. Frankfurt a. M.: Suhrkamp.
- Borjas, George J. (2014). *Immigration Economics*. Cambridge, MA: Harvard University.
- Caplan, Bryan (2012). Why should we restrict immigration. *Cato Journal*, 32(1), 5–15.
- Carens, Joseph (2018). The limits of collective self-determination. *Critical Review of International Social and Political Philosophy*, 21(6), 774–781.
- CEP (2012). Centre for economic performance, Immigration and the UK Labour Market: The latest evidence from economic research. <https://cep.lse.ac.uk/pubs/download/pa014.pdf> (21.5.2024.)

- Clark, Gregory (2014a). The American dream is an illusion: Immigration and inequality. *Foreign Affairs*, 26. kolovoza. <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2014-08-26/american-dream-illusion> (21.5.2024.)
- Clark, Gregory (2014b). Your ancestors, your fate. *The New York Times*, 21. veljače. <https://archive.nytimes.com/opinionator.blogs.nytimes.com/2014/02/21/your-fate-thank-your-ancestors/#more-152084> (21.5.2024.)
- Collier, Paul (2008). *The Bottom Billion: Why the Poorest Countries Are Failing and How to Help Them*. Oxford: Oxford University.
- Comin, Diego; Easterly, William; Gong Erick (2010). Was the wealth of nations determined in 1000 BC? *American Economic Journal: Macroeconomics*, 2(3), 65–97.
- Crnko, Tamara (2023). *Samoodređenje i imigracija: pravo na isključenje u kontekstu globalne pravедnosti* (Doktorski rad). Sveučilište u Rijeci.
- Dijanović, Davor (2018). Veliki prilog: Prijeti li Hrvatskoj demografska katastrofa? *Hrvatski tjednik*, <https://www.hkv.hr/izdvojeno/nae-teme/pitali-smo/29256-veliki-prilog-prijeti-li-hrvatskoj-demografska-katastrofa.html>.
- Domingo, Andreu (2020). From replacement migrations to the “great replacement”: Demographic Reproduction and national populism in Europe. *Advances in Social Sciences Research Journal*, 7(6), 671–685.
- Dustmann, Christian; Frattini, Tommaso; Preston, Ian P. (2013). The effect of immigration along the distribution of wages. *Review of Economic Studies*, 80, 145–173.
- Esipova, Neli; Ray, Julie; Srinivasan, Rajesh (2010). The world’s potential migrants: Who they are, where they want to go, and why it matters. *Gallup*. https://www.migrationinstitute.org/files/news/gallup_whitepaper_migration-1.pdf (21.5.2024.)
- Eurobarometer (2018). What do people in Europe think about migrants? *European Commission*, 13. travnja. https://migrant-integration.ec.europa.eu/library-document/what-do-people-europe-think-about-migrants-special-eurobarometer-survey_en (21.5.2024.)
- Falzone, Estelle (2023). La revue de la presse: plus d’immigrés à Anvers que de Belges natifs, comment mieux vivre ensemble? *RTBF Actus*, 31. srpnja. <https://www.rtf.be/article/la-revue-de-la-presse-plus-d-immigres-a-anvers-que-de-belges-natifs-comment-mieux-vivre-ensemble-11234960> (21.5.2024.)
- Gibney, Matthew (2004). *The Ethics and Politics of Asylum: Liberal Democracy and the Response to Refugees*. Cambridge: Cambridge University.
- Greenhill, Kelly M. (2010). Weapons of mass migration: Forced displacement as an instrument of coercion. *Strategic Insights*, 9(1).
- Haas, Hein de; Castles, Stephen; Miller, Mark J. (2020). *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World*. London: Guilford.
- HKS (s. a.). Hrvatsko katoličko sveučilište, Integracijsko-edukacijski program — IEP. *Hrvatsko katoličko sveučilište*. <https://www.unicath.hr/iep> (21.5.2024.)
- Hoerder, Dirk (2010). *Geschichte der deutschen Migration: Vom Mittelalter bis heute*. München: Beck.
- Hofbauer, Hannes (2018). *Kritik der Migration: Wer profitiert und wer verliert*. Wien: Pro-media.
- Huntington, Samuel P. (2004). *Who Are We?: The Challenges to America’s National Identity*. New York: Simon and Schuster.
- HZMO (s. a.). Starosna mirovina. *Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje*, <https://www.mirovinsko.hr/hr/starosna-mirovina/166> (21.5.2024.)
- Ilčić, Ladislav (2023). Umirovljeniku 5.000, a migrantu 20.000 eura?! *Facebook*, 4. listopada, <https://www.facebook.com/ladislav.ilcic.hr/videos/285609610951822/> (21.5.2024.)

- Jurić, Tado (2021). “*Gastarbeiter Millennials*”: Exploring the past, present and future of migration from Southeast Europe to Germany and Austria with approaches to classical, historical and digital demography. Hamburg: Dr. Kovač.
- Jurić, Tado (2023). Immigration to Croatia: Big (migration) data approach. *Rad HAZU*, 57, 145–174.
- Jurić, Tado i Hadžić, Faruk (2021). Socio — economic consequences of population emigration from Croatia, Bosnia and Herzegovina and Serbia — current situation and perspectives, *Austrijska akademija znanosti i umjetnosti*, https://www.oeaw.ac.at/fileadmin/subsites/Institute/VID/PDF/Conferences/2021/Posters/B4_full-paper_Juric-Hadzic.pdf.
- Kasapović, Mirjana (2020). *Bosna i Hercegovina 1990. — 2020. — rat, država i demokracija*. Zagreb: Školska knjiga.
- Keeley, Brian (2009). Die Migrationsdebatte. *Internationale Migration: Die menschliche Seite der Globalisierung*, 2. listopada, <https://doi.org/10.1787/9789264075740-3-de>.
- Komušanac, Monika; Balija, Monika (2023). Percepcija višeuvjetovanosti suvremenih migracija prema Hrvatskoj u kontekstu sigurnosti prostora i stanovništva. *Kroatologija*, 14(1), 59–80.
- Laegaard, Sune (2013). Territorial rights, political association, and immigration. *Journal of Moral Philosophy*, 10(5), 645–670.
- MAC (2018). Migration Advisory Committee, EEA migration in the UK: Final report. *Gov.uk*. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/741926/Final_EEA_report.pdf (21.5.2024.)
- Matos, Ana Damas de (2021). 4. The fiscal impact of immigration in OECD countries since the mid-2000s. *OECDiLibrary*, <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/4ccb6899-en/index.html?itemId=/content/component/4ccb6899-en> (21.5.2024.)
- Mesić, Milan (2002). *Međunarodne migracije: tokovi i teorije*. Zagreb: Filozofski fakultet.
- Miller, David (2012). Territorial rights: Concept and justification. *Political Studies*, 60(2), 252–268.
- Mitterer, Herman (2018). *Bevölkerungsaustausch in Europa*. Wien: Kopp.
- Mršić, Zdravko (2015). Razmišljanja o Europi. *Hrvatski tjednik*, 10. rujna. <https://www.hkv.hr/izdvojeno/vai-prilozi/m-o/mri-zdravko/21132-z-mrsic-europa-staro-mjesto-za-nove-ljude.html> (21.5.2024.)
- Murray, Douglas (2018). *Čudna smrt Europe*. Zagreb: Egmont.
- Oltmer, Jochen (2012). *Globale Migration: Geschichte und Gegenwart*. München: Beck.
- Pettinger, Tejvan (2021). Impact of immigration on UK economy. *Economics Help*, 17. lipnja. <https://www.economicshelp.org/blog/6399/economics/impact-of-immigration-on-uk-economy/> (21.5.2024.)
- Pettinger, Tejvan (2022). Pros and cons of immigration. *Economics Help*, 14. svibnja. <https://www.economicshelp.org/blog/152453/economics/pros-and-cons-of-immigration/> (21.5.2024.)
- Pouvreau-Monti, Nicolas (2024). Chiffres de la natalité: le bouleversement du paysage démographique de la France. *Figaro Vox*, 14. siječnja. <https://www.lefigaro.fr/vox/societe/chiffres-de-la-natalite-le-bouleversement-du-paysage-demographique-de-la-france-20240114> (21.5.2024.)
- Putnam, Robert D. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon & Schuster.
- Putterman, Louis (2012). *The Good, The Bad, and The Economy: Does Human Nature Rule Out a Better World?* New York: Langdon Street.

- Putterman, Louis i Weil, David (2010). Post–1500 Population Flows and The Long–Run Determinants of Economic Growth and Inequality Get access Arrow. *The Quarterly Journal of Economics*, 125, 4.
- Schmidt, Thomas (2015). Bevölkerungsaustausch in Europa: Ursachen — Stand — Perspektiven. *Grundlagen*, 67, 28–33. https://sezession.de/wp-content/uploads/2015/12/Sez_67_Schmidt.pdf (21.5.2024.)
- Sesardić, Neven (2022). *Konsenzus bez pokrića*. Zagreb: Školska knjiga.
- Sinn, Hans–Werner (2007). *Can Germany Be Saved?: The Malaise of the World's First Welfare State*. Cambridge MA: MIT.
- Somin, Ilya (2022). Does the threat of terrorism justify migration restrictions? *Verfassungsblog*, 30. ožujka. <https://verfassungsblog.de/os5-migration-restrictions/> (21.5.2024.)
- Streck, Wolfgang (2021). *Zwischen Globalismus und Demokratie: Politische Ökonomie im ausgehenden Neoliberalismus*. Berlin: Suhrkamp.
- Špoljarić, Branka; Munić, Marina; Pavlović, Anita; Mišir, Marija; Maričić, Ivana; Levačić Ivana; Truntić, Sandra (2022). Aktivno stanovništvo u Republici Hrvatskoj u trećem tromjesečju 2022. *Državni zavod za statistiku*, 13. prosinca. <https://podaci.dzs.hr/2022/hr/29252> (21.5.2024.)
- Štenta, Luka (2019). *Migrantska kriza kao prijetnja razvoju turizma u Republici Hrvatskoj* (Završni rad). Sveučilište u Zagrebu.
- Šterc, Stjepan; Komušanac, Monika (2012). Neizvjesna demografska budućnost Hrvatske — izumiranje i supstitucija stanovništva ili populacijska revitalizacija? *Društvena istraživanja*, 21(3), 693–713.
- Tausch, Arno (2019). Migration from the Muslim World to the West. *Jewish Political Studies Review*, 30(1–2), 65–225.
- Tribalat, Michèle (2022). *Immigration, idéologie et souci de la vérité*. Paris: L'Artilleur.
- Uslaner, Eric (2012). *Segregation and Mistrust: Diversity, Isolation, and Social Cohesion*. College Park: University of Maryland.
- Vargas–Silva, Carlos; Sumption, Madeleine; Walsh, Peter William (2022). The fiscal impact of immigration to the UK. The migration observatory, 30. ožujka. <https://migrationobservatory.ox.ac.uk/resources/briefings/the-fiscal-impact-of-immigration-in-the-uk/> (21.5.2024.)
- Vossen, Bas van der (2014). Immigration and self–determination. *Politics, Philosophy & Economics*, 14(3), 270–290.
- Žagi, Karla (2023). *Žensko lice suvremenih migracija: Akulturacijske strategije žena pod međunarodnom zaštitom u Republici Hrvatskoj* (Disertacija). Hrvatsko katoličko sveučilište.

Pros and Cons of Immigration to Croatia: A Critical Analysis of Prevailing Attitudes

Tado Jurić*

Summary

This paper analyses the immigration debate in Europe and highlights the most common arguments for and against immigration. Proponents emphasize the necessity and benefits thereof by arguing that migration is a constant aspect of human nature. On the other hand, opponents stress that 1. there occurs a suppression of wages, 2. immigration from third countries brings higher fiscal costs than benefits, 3. changes occur in national and religious demographics, and 4. there is a decrease in community trust and a weakening of the national state.

Most arguments coming from either side demonstrate selectivity and cannot hold up to scientific criticism. While both proponents and opponents present viable arguments, their discussion usually ends by their attaching labels to each other and fails to reach the necessary compromise on these sensitive topics —especially in view of the fact that, according to the Gallup Poll, approximately 400 million people worldwide are willing to migrate to Europe.

The most common consequence of immigration is the formation of ethnic communities and pluralisation of society, which affect the social, political, cultural, and ethnic dimensions of life. Croatia is just beginning to face this challenge. Hence, this paper serves as an introductory debate on this very complex subject and aims to stimulate further discussion. This is surely to become a key topic around which the polarisation of Croatian society can be expected to occur in the coming decades.

Keywords: *immigration; migration; illegal migration; integration; migration policies*

* Tado Jurić, Ph.D., Associate Professor, Catholic University of Croatia. Address: Ilica 242, 10000 Zagreb, Croatia. E-mail: tado.juric@unicath.hr